

‘Levenslang’

‘Als ik van tevoren had geweten dat het bezoeken van een tbs-patiënt zo’n drama zou worden, was ik er nooit aan begonnen!’, zegt vrijwilliger Jeroen diep zuchtend. Zeven jaar geleden kreeg Jeroen het verzoek van Stichting Vrij of hij de ‘oversekste’ tbs’er Karel wilde gaan bezoeken, omdat een vrijwilliger die deze patiënt voorheen bezocht, was ‘klaargekomen’ met zijn seksobsessie. Jeroen kon wel lachen om de seksgrapjes van Karel en het was dan ook niet verwonderlijk dat ze dikke maatjes werden. Omdat de psychiaters meenden dat Karel door zijn seksueel overschrijdende gedrag delictgevaarlijk was, werd hij overgeplaatst naar een gesloten Long-Stay afdeling waar een strak regiem heerst. Dit tot groot verdriet van Jeroen die samen met Karels advocaat bij justitie en in de media strijdt om deze tbs-patiënt vrij te krijgen.

Omdat Karel voorheen woonde in de psychiatrische instelling Sint Willibrord te Heiloo en Jeroen woonachtig is in het nabijgelegen Alkmaar, belde Stichting Vrij hem op met het verzoek of hij deze tbs-patiënt wilde gaan bezoeken. Jeroen aarzelde geen moment en nam meteen contact op met de instelling voor een kennismakingsgesprek. ‘Weet u het zeker? Deze patiënt is nogal agressief en dik en je kunt nauwelijks een normaal gesprek met hem voeren. Hij praat alleen maar over seks’, waarschuwde een medewerker van de halfopen Forensisch Psychiatrische Afdeling aan de telefoon’, vertelt Jeroen. Juist deze waarschuwing maakte de vrijwilliger extra nieuwsgierig en hij liet zich dus allerminst afschrikken. ‘Na het telefoongesprek sprong ik meteen op de fiets en trapte in nog geen kwartier tijd van Alkmaar naar de kliniek in Heiloo.’ Karel zat al op hem te wachten in een klein kamertje. ‘Ben je niet bang voor me’, was het eerste wat de tbs-patiënt aan Jeroen vroeg toen hij binnenstapte. ‘Waarom zou ik?’, reageerde de vrijwilliger nonchalant. Karel: ‘Omdat ik volgens de artsen onmaatschappelijk gedrag vertoon en lijd aan een seksobsessie.’ Jeroen: ‘Dan schudden wij elkaar bij deze de hand.’ ‘Heb jij dan ook een seksobsessie?’, vroeg Karel. Jeroen: ‘Ja! En daarnaast vertoon ik ook onmaatschappelijk gedrag.’ Karel: ‘Zo zie je er niet uit?’ Jeroen: ‘Je moest eens weten, maar daar kom je nog wel achter!’

Karel en Jeroen werden dikke maatjes. De vrijwilliger bezocht hem gedurende drie jaar om de twee weken. Omdat Karel op een halfgesloten afdeling zat, kreeg hij bij goed gedrag meer vrijheden en mocht hij een aantal uren per week onbegeleid op straat lopen. Jeroen wandelde geregeld met deze ‘delictgevaarlijke’ tbs’er door de straten van Heiloo. Jeroen: ‘We zijn zelfs een keer samen met de bus naar Alkmaar gegaan waar we in de bioscoop de hilarische lachfilm Jackass hebben gekeken.’

In 1979 heeft Karel het als dakloze met een zwerver onder een brug in Amsterdam aan de stok gekregen over een slaapplekje. Karel werd zo boos dat hij de zwerver met een steen op het hoofd sloeg. Deze kon dit niet meer navertellen. ‘Ik heb spijt van wat ik heb gedaan’, zegt Karel schuldbeust. Hij kreeg slechts één jaar gevangenisstraf voor doodslag, maar kreeg daarbij wel tbs opgelegd. Nadat hij zijn straf in de koepelgevangenis te Haarlem had uitgezeten, werd Karel psychiatrisch onderzocht in het Pieter Baan Centrum waar schizofrenie werd vastgesteld. Dit is 34 jaar geleden en sindsdien is de tbs-maatregel nog altijd van kracht. Karel werd eindeloos heen en weer gezeuld tussen verschillende tbs-instellingen overal in Nederland. Door de vermeende seksobsessie zou resocialisatie in de maatschappij volgens de artsen nihil zijn. Om de lustgevoelens enigszins te beteugelen krijgt hij om de paar weken een verplichte decapeptyl-injectie. ‘De dokter zegt dat ik anders de hele dag met een stijve rondloop’, aldus Karel die dit een lulverhaal vindt. ‘Jij loopt toch ook niet de hele dag met een stijve leuter?’, vraagt hij aan Jeroen die hier noch bevestigend noch ontkennend op reageert.

Naast lustremmende injecties wordt Karel ook volgepropt met medicijnen om zijn schizofrenie onder controle te houden. Hierdoor heeft de tbs-patiënt een overgewicht van ruim 140 kilo. Jeroen: 'Al die medicijnen kunnen nooit gezond zijn. Ze maken hem alleen maar zieker.'

De verlengingsrechtszaak die iedere twee jaar plaatsvindt om te beoordelen of de tbs-maatregel wordt voortgezet, vindt Karel slechts een formaliteit. Tot nu toe willigde de rechter telkens het verzoek van het Openbaar Ministerie in om de tbs-maatregel te verlengen. 'In principe heb ik levenslang', snauwt Karel verbitterd. Dit is de reden dat hij vaak niet eens aanwezig is tijdens de rechtszitting. 'Ik weet toch al wat de uitspraak is,' zucht Karel moedeloos, die met 34 jaar tbs-maatregel met recht één van de langstzittende tbs-patiënten van Nederland mag worden genoemd. In De Telegraaf las Jeroen onderaan een column van misdaadjournalist John van den Heuvel dat tips van harte welkom zijn. Jeroen schreef John een email over de uitzichtloze situatie van Karel, waarna de misdaadverslaggever een column schreef over de schrijnende lange zit van Karel. Sindsdien houden John en Jeroen geregeld contact met elkaar over het welzijn van Karel. De vrijwilliger: 'In mailwisselingen vraagt John mij altijd zeer geïnteresseerd hoe het met Karel gaat.'

De media berichtten een paar jaar geleden over relatief veel incidenten waarbij tbs'ers tijdens verloven niet meer terugkwamen en zedendelicten begingen. 'Onder druk van de publieke opinie zwichtte de politiek die een veel strenger beleid ging voeren', meent Karels advocaat waarmee Jeroen kennismakte. Volgens de raadsheer is Karel hier een slachtoffer van. Delictgevaarlijke patiënten werden uit voorzorg binnengehouden en verloven werden tot een minimum beperkt. De advocaat denkt dat dit dan ook de reden was dat zijn cliënt in die periode plotseling werd overgeplaatst naar de gesloten tbs-afdeling De Grote Beek in Eindhoven. In plaats van een kwartiertje fietsen moest Jeroen nu drie uur reizen met de trein en de bus om Karel te kunnen bezoeken. 'Gelukkig werden de trein- en buskaartjes door Stichting Vrij vergoed.'

De eerste kennismaking met deze gesloten afdeling viel Jeroen nogal rauw op zijn dak. 'Ik moest door een detectiepoortje lopen en werd ook uitgebreid gefouilleerd.' Tijdens het korte bezoekuurtje van krap 45 minuten werd het gesprek met Karel verplicht begeleid door het verplegend personeel die meende dat toezicht noodzakelijk was. Toen Karel vroeg of zijn bezoek een kopje koffie kreeg, werd dit geweigerd. 'Bezoek krijgt geen koffie', was het korte botte antwoord. Als reden gaf de kliniek de van hogerhand opgelegde bezuinigingsmaatregelen. Jeroen: 'Karel werd toen een keer zo boos dat hij bijna begon te slaan. Ik moest hem kalmeren om erger te voorkomen.' Karel schreeuwde: 'Mijn vriend komt helemaal met de trein uit Alkmaar om mij te bezoeken en hij krijgt niet eens een kopje koffie aangeboden? Asociaal!' Het personeel antwoordde: 'Meneer mag ook zijn eigen koffiezetapparaat meenemen.' Jeroen: 'Dan neem ik de volgende keer toch mijn eigen koffiezetapparaat van huis mee?' 'Ha, ha, bluf', zei Karel. Maar een paar weken later kwam Jeroen daadwerkelijk met een koffiezetapparaat aandraven. Hij kwam zonder problemen door de beveiliging. 'Wat is dat in die tas?', vroeg de portier. 'Een cadeautje voor Karel', reageerde Jeroen, waarna hij zonder problemen werd doorgelaten. Het verplegend personeel keek vreemd op toen Jeroen en Karel samen koffie gingen zetten en het personeel uitnodigde voor een bakje koffie. Jeroen: 'Binnen vijf minuten stond ik weer buiten de kliniek.'

De volgende dag werd de vrijwilliger gebeld door de kliniek met de mededeling dat hij een slechte invloed zou hebben op Karel. De leiding van de tbs-afdeling had daarom besloten een pauze in te lassen van drie maanden waarin Jeroen niet op bezoek mocht komen. Jeroens

reactie: 'Dan schakel ik John van den Heuvel in die hier een mooie column over schrijft in De Telegraaf.' Meteen de volgende dag lag er een brief van de kliniek op de deurmat waarin stond dat de vrijwilliger werd uitgenodigd voor een constructief gesprek. Nog diezelfde week zat Jeroen samen met het verplegend personeel van de afdeling en de directeur van de kliniek aan de koffie. De directeur vroeg Jeroen zijn versie van het verhaal te vertellen. De vrijwilliger haalde als eerste drie pakken Douwe Egberts koffie tevoorschijn die hij de kliniek gratis aanbood en vertelde daarna zijn verhaal. 'Jullie moeten je diep schamen om zo respectloos met bezoek van tbs'ers om te gaan', zei Jeroen. De reactie van de directeur: 'Daar ben ik het helemaal mee. Als directeur bied ik dan ook mijn excuus aan en belof u dat u voortaan altijd een kopje koffie aangeboden zult krijgen wanneer u hier op bezoek komt.' Jeroen: 'Het personeel wist niet waar ze kijken moest.' Karels advocaat vond het een schitterende actie. 'Jij bent een echte relnicht. Dat mag ik wel.'

Kort daarop werd Karel overgeplaatst naar een Long-Stay afdeling in een tbs-kliniek elders in het land. Hier heerste een nog strengere regiem dan in Eindhoven. Het eerste halfjaar had Karel heel veel moeite om te wennen. Jeroen: 'Hij vertoonde recalcitrant gedrag en weigerde naar het verplegend personeel te luisteren.' De conflicten die hieruit voortvloeiden laaiden geregeld hoog op. Jeroen trachtte te bemiddelen, maar hij werd beschouwd als een bemoeial en dat liet de kliniek ook duidelijk blijken. Telefoongesprekken werden afgeluisterd en als Karel begon te praten over de straffen die hij kreeg, werd de verbinding verbroken. 'Het leek wel alsof ik door de Stasi werd afgeluisterd', snauwt Jeroen boos. Bezoek werd begeleid en vooraf vond er eerst een gesprek plaats met de leiding van de afdeling die instructies gaf waar hij zich aan diende te houden. Karel voelde zich erg eenzaam omdat hij als vrijheidsbeperkende maatregel een kamerprogramma opgelegd kreeg. Dat hield in dat hij de hele dag van de groep was afgezonderd en op zijn slaapkamer moest verblijven. Ook zijn eten moest hij hier nuttigen. In deze periode belde Karel Jeroen meerdere malen per week, maar omdat de vrijwilliger niet altijd thuis was, sprak Karel de voicemail in: 'Jeroen, jij hebt een goed leven en hebt een lieve vrouw waarmee je 's avonds lekker kunt neuken. Ik zit hier maar alleen op dat kamertje zonder vriendin.' Boos belde Jeroen dan de kliniek met de vraag waarom ze zijn vriend de hele dag eenzaam opsloten. Hun reactie: 'Karel moet zijn vrijheden verdienen door goed gedrag te vertonen. Wanneer hij zich netjes gedraagt en zich aan de regels houdt, kan hij twee puzzelstukjes per dag krijgen en als de puzzel compleet is mag hij op de groep eten en koffiedrinken.' Jeroen: 'Dit is geen behandeling, maar mishandeling!' De kliniek vond dat Jeroen zich te veel met het behandelprogramma bemoeide en nodigde de vrijwilliger uit voor een gesprek. Samen met Karels advocaat volgde er een gesprek in de kliniek. De advocaat probeerde de kliniek duidelijk te maken dat ze Jeroen niet moesten beschouwen als een vijand, maar als een vriend. De raadsheer: 'Het probleem is dat tbs-klinieken geen pottenkijkers dulden.'

Karels advocaat is een specialist op het gebied van tbs-zaken. Hij is van mening dat het huidige tbs-beleid failliet is en dat de klinieken zijn dicht geslibd met psychiatrische patiënten die eigenlijk niet thuishoren op een Long-Stay afdeling, maar behandeld dienen te worden onder de vlag van de reguliere GGZ-instellingen. 'De casus van Karel is zo'n treffend voorbeeld', aldus de raadsheer. Om dit duidelijk te maken schakelde hij een journalist in van een landelijke krant om verslag te doen van Karels verlengingszitting in de rechtbank van Amsterdam. De journalist woonde de zitting bij en interviewde de advocaat en vrijwilliger Jeroen en het lukte hem ook nog na de zitting een kort woordje met Karel te wisselen. De volgende ochtend verscheen er een groot artikel in de krant, waarmee de kliniek allerminst gelukkig was. De kliniek kreeg er in het artikel flink van langs. De advocaat wond er in het krantenartikel geen doekjes om dat de zorg in Long-Stay schromelijk tekort schiet en dat het

gewraakte kamerprogramma onmenselijk is. Ook hekelde de advocaat dat behandelaars zijn cliënt als hyperseksueel beschouwen omdat hij gezegd zou hebben ook wel eens een keertje te willen neuken. ‘Alles wordt in Nederland gepsychiatriseerd.’ Uit de psychiatrische rapportages blijkt dat Karel een keertje betrapt is op naakt masturberen in zijn cel. De advocaat grapte hierop in het krantenartikel: ‘Als jij als volwassen man dertig jaar vast zit, heb je zulke gespierde armen.’

De kliniek was na het lezen van het artikel zo boos, dat er meteen actie werd ondernomen. Een paar dagen na de publicatie ontving Jeroen een aangetekende brief van de kliniek, waarin stond dat Karel te kennen had gegeven geen contact meer met de vrijwilliger te willen hebben. De brief was door Karel persoonlijk ondertekend. ‘Daar geloof ik helemaal niets van’, reageerde Jeroen woest die meteen de telefoon greep. Maar de kliniek stond de vrijwilliger niet toe hun patiënt te spreken. Hierop belde Jeroen Karels halfbroer met het verhaal. Sinds kort had Jeroen ook contact gelegd met Karels familie en samen hadden ze Karel een paar keer bezocht. Karels halfbroer reageerde meteen: ‘Ze hebben hem gedwongen die brief te tekenen, want ik weet dat Karel hartstikke gek op jou is en dit absoluut niet meent.’ Karels halfbroer pikte dit niet en ondernam meteen actie door bij Karel op bezoek te gaan en hem een brief te laten ondertekenen, waarin staat dat de kliniek Karel onder druk had gezet afstand te nemen van Jeroen als maatje. Samen met de aangetekende brief waarin de valse verklaring van Karel stond en de brief van Karels halfbroer met contra-verklaring van Karel, beende Jeroen naar het politiebureau om aangifte te doen van valsheid in geschrifte tegen de kliniek. In de aangifte werd opgenomen dat de kliniek een psychiatrisch patiënt met beperkte verstandelijke vermogens onder druk had gezet, tegen zijn zin een brief te ondertekenen. De vrijwilliger speelde de aangifte door naar de krant en John van den Heuvel. In een telefoongesprek zei de misdaadverslaggever: ‘Dit is de arrogantie ten top!’ De volgende ochtend verscheen er een groot artikel waarin de kliniek gehemeld werd wegens chantage van een psychiatrisch patiënt. Diezelfde week besteedde John van den Heuvel er in zijn column in De Telegraaf ook aandacht aan. De artikelen speelde de vrijwilliger door naar de kliniek met de vraag erbij ‘Hoeveel negatieve publiciteit moet er nog volgen over de kliniek?’. De volgende dag ontving Jeroen een brief waarin hij voor een constructief gesprek werd uitgenodigd. Samen met Karels halfbroer volgde er een gesprek met de directrice van de kliniek. Jeroen ‘chanteerde’ haar door te zeggen: ‘Wanneer ik Karel gewoon weer mag bezoeken, dan trek ik de aanklacht meteen in.’ De kliniek aarzelde geen moment en willigde dit verzoek meteen in, waarna Jeroen de aanklacht tegen de kliniek liet varen.

Zo slecht als de verhoudingen tussen de kliniek en vrijwilliger Jeroen anderhalf jaar daarvoor waren, zo goed als tegenwoordig zijn ze nog nooit geweest. Na het incident herstelde de relatie gestaag en werd zelf vriendschappelijk. ‘De kliniek belde me geregeld op om te laten weten hoe het met Karel ging en wanneer ik met een voorstel kwam werd hier goed naar geluisterd’, vertelt Jeroen opgetogen. ‘Zo kan het dus ook.’ Het voorstel van de advocaat is om bij de volgende verlengingszitting de tbs-maatregel niet te verlengen, maar een Rechterlijke Machtiging aan te vragen waarmee Karel uit het tbs-circuit kan stromen naar de reguliere zorg. Om dit mogelijk te maken moeten justitie en de Landelijke Adviescommissie Plaatsing van tbs’ers, eerst het groene licht geven en dient Karel voorafgaand transmuraal te worden overgeplaatst van de Long-Stay naar de Long-Care afdeling. In samenwerking met de kliniek en de advocaat stelde Jeroen een brief op om justitie te overtuigen dat Karel overgeplaatst moet worden. Zoals het er nu naar uit ziet zal dit verzoek worden ingewilligd.

De kliniek: 'We zijn heel blij dat Jeroen deze brief heeft geschreven en hopen dat Karel daadwerkelijk vrij zal komen!'